

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע **לך לך** תשפ"ו

מהי ספת דויד הנפלת? על סוכה, וענני כבוד (ח"ב)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

אלפיים שנות תורה כעם, מתחילות בפעלו של אברהם, שלימד תורה ואמונה לרבבות וקירבם תחת כנפי השכינה. התורה מזוהה במיוחד עם משה רבנו. בדברינו נשתדל לחבר את דוד המלך אל אברהם ומשה. **חמדת ימים לפרשת נח** חיפשנו את המקור להוספת: "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנפלת", בברכת המזון בימי חג הסוכות. קולמוסים רבים נשתברו בהסבר ביטוי זה. מצאנו את מקורו של הביטוי בנבואת הנביא עמוס, המבטיחה את נצחיותו של עם ישראל כעם: "ביום ההוא אקים את ספת דויד הנפלת ונגדתי את פרחיהן ונהרסתיו אקים ובגיתיה פימי עולם" (ט, יא). המהר"ל מפרגא הסביר לנו את הקשר של הסוכה לדוד המלך בדווקא, ומדוע סוכתו מוגדרת כנופלת. ננסה עתה למצוא את המקור לנבואת עמוס בתורה ובנבואת נביא שקדם לו. בספר "צפנת שמואל" – מלכות דוד, הקדשתי פרק שלם להוכחה כי דוד המלך היה תלמידו של משה רבנו, נשתמש בעובדה זו כדי למצוא את המקור.

כך קובעת התורה לפני חטא העגל: "וידבר ה' אל משה פנים אל פנים פאשר ידבר איש אל רעהו" (שמות לג, יא). אחרי חטא העגל משה ביקש לחזור למצב זה, "הודעני נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך (=פנים אל פנים) ורצה פי עמך הגוי הזה... ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה... ויאמר ה' אל משה: "שם יב-יח). הקב"ה ענה לו: "ויאמר לא תוכל לראת את פני פי לא יראני האדם וחי" (שם כ). בקשתו של משה לא נתקבלה, אבל הקב"ה זיכה אותו בהתגלות הבאה: "ויאמר ה' הנה מקום אחי ונצבת על הצור: והיה בעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושלתי כפי עליך עד עברי: והסרתי את פפי וראית את אחרי ופני לא יראו" (שם כא-כג). שם בנקרת הצור זכה משה רבנו לחסות בצל ידו של הקב"ה ולהיות בצל הסוכה (=שפת) - בצילא דמהימנותא. כמעט מחצית אלף שנים אחרי, תלמידו של משה - דוד המלך מבקש את אותן בקשות, תוך שימוש במטבעות לשון זהות. בפרק כ"ז בתהילים, תחת הכותרת: "לדוד ה' אורי וישעי", אנו מוצאים "פי יצפני בספה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו צור ירומני: ... לך אמר לבי בקשו פני את פני ה' אבקש: אל תסתר פני מני... הודני ה' דרךך". אי אפשר להתעלם מהמודגש! דוד המלך הלך בדרכו של משה רבנו, והשתמש באותם ביטויים כדי להביע את אותם רעיונות. משה וגם דוד זכו לחסות בסוכתו של הקב"ה. הסוכה היא סוכתם של הרב והתלמיד. דוד הוא אבי השושלת המלכותית בפועל והוא המשיח שמצאצאיו יבוא המשיח. לכן, אין זה פלא שעמוס בנבואתו מצביע כסימן גאולה דווקא על ספת דויד, שהיא סוכתו של משה רבנו.

שניהם תלמידים של אברהם אבינו, ומידת הענוה משותפת לשלשתם. אברהם הכריז (בפרשה הבאה) "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז) משה הכריז "ינהגו קה" (שמות טז, ז-ח) ושניהם בבחינת המורים של דוד המלך שהכריז "ואנכי תולעת ולא איש" (תהלים כב, ז. עיינו חולין פט ע"א). אלה מנהיגך ישראל - ענווים!!! הסוכה היא סמל ענוותנות. עם ישראל זיכה לגאולה כהבטחת הנביא עמוס, אם יחפש לו מנהיגים הדומים לסוכה. כך נזכה לשבת תחת כנפי השכינה - ענני הכבוד, ולראות בביאתו של בן דוד.

בינתיים נאחל אחדות בעם ישראל, אחדות בה כולם יכנסו תחת האלונקה ויזכו לחסות יחד תחת ענני הכבוד, המתגלה במיוחד בזמן הקרבות. ענני הכבוד שהובילו את עם ישראל בימי אברהם (עיינו **חמדת ימים לך לך תשפ"ב**) וגם בימי משה (כמפורסם).

נאחל לכל החטופים ששבו, חזרה לחיים נורמליים וטובים, בבריאות איתנה יחד עם כל פצועי המלחמה. נייחל לנחמה למשפחות שמביאות עתה את יקיריהן לקבר ישראל יחד עם כל המשפחות השכולות. ונחשל את ארגון הטרור הנפשע-החמאס, כתנועה חמושה המנסה להשמיד את מדינת ישראל.

נאחל לכל עם ישראל ולאנושות כולה, להתקדמות בהסכמי אברהם, מתוך הבנה שמדינת ישראל בטוחה בארץ ישראל, היא הבסיס ליציבות ולשגשוג לכל שוחרי השלום בעולם ובמזרח התיכון.

לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב

לעי לוי נשמת

לעי לוי נשמת		הרב משה מרדכי ארנרין		לעי לוי נשמת	
הרב ד"ר ג'רי האכבוים		מר משה וסרצוג		פרופ' ישראל אהרוני	
י"ח באדר ב' תשפ"ב	י"ד בכסלו תשפ"ג	ט"ו באדר א' תשפ"ב	כ" בתשרי תשפ"א	י"ד בכסלו תשפ"ג	י"ח באדר ב' תשפ"ב
מר שמואל וגבי אסתר שמש	מר נפתלי צבי יהודה בר אילן	הרב ראובן וחיה לאה אברמן	הרב ראובן וחיה לאה אברמן	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן	מר שמואל וגבי אסתר שמש
י"ז בסיוון / כ' באב	מנחם אב תשפ"ד	ט" בתשרי תשע"ו / כ" בתשרי תשפ"ב	ט" בתשרי תשע"ו / כ" בתשרי תשפ"ב	מנחם אב תשפ"ד	י"ז בסיוון / כ' באב
הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל
ט" בכסלו / ט"ז אלול	(שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	(שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	ט" בכסלו / ט"ז אלול
ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טוביע כרמל	ר' אברהם ומרת גיטה קליין	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי	ר' אברהם ומרת גיטה קליין	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טוביע כרמל
ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	י"ח באייר / ד' באב	כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	י"ח באייר / ד' באב	ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט
גבי ג'ולי קושיצקי	גבי מירה קושיצקי	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל	גבי מירה קושיצקי	גבי ג'ולי קושיצקי
י"ט באדר ב' תשפ"ב	נלביע כ"ב בסיוון תשפ"ג	ט' בטבת תשפ"ב	ט' בטבת תשפ"ב	נלביע כ"ב בסיוון תשפ"ג	י"ט באדר ב' תשפ"ב

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St.,

Tel: info@eretzhemdah.org טל: 02-5371485 WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חַמְדַּת הַבְּרָכוֹת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

ברכת השוקולד

נשאלנו מהי הברכה שיש לברך על שוקולד, ובפרט שוקולד בעל אחוז קקאו גבוה.

בראשית הדברים נציין שקשה לקבוע מסמרות בפסיקה בשאלות אלו, כפי שנציג להלן. נראה שיש מתח בין ההגדרות ובין האופן בו בני האדם מתייחסים למאכלים שונים, כפי שנדגים להלן.

עיקרי הסוגיות המגדירות מה יש לברך על פירות וירקות ששינו את צורתם מופיעות במסכת ברכות (דפים לח-לט). נזכיר מתוכן שלוש מימרות מרכזיות:

מר בר רב אשי אומר שמברכים 'שהכל' על דבש תמרים, מפני שהוא זיעה לפרי.

בהמשך נאמר שיטרימאי (פרי טחון) שומר על ברכתו, 'במילתייהו קיימאי'.

בהמשך רב פפא אומר ש"מיא דכולהו שלקי – ככולהו שלקיי".

נתחיל מבירור מהן "מי שלקות".

המאירי מציע שתי אפשרויות:

א. מדובר במיץ של הירק. לפי אפשרות זו יהיה עלינו לברר מדוע ברכת דבש התמרים הוא 'שהכל' ואילו ברכת מיץ הירק היא 'האדמה'. לשון אחר: ברכת נוזלים מסוימים המופקים מהפרי היא 'שהכל' ושל אחרים הוא כברכת הפרי או הירק. בהזדמנות אחרת ראוי להבין מדוע.

ב. מדובר במים שהתבשלו יחד עם הירק. וברכת המים, כאשר הם עומדים בפני עצמם, היא 'שהכל'. החידוש הוא חידוש בהלכות העיקר וטפל. הכוונה היא שכאשר אדם אוכל את הירק יחד עם המים בו הירק התבשל, אין צורך לברך על המים בפני עצמם, ברכת הירק פוטרת את המים. לפי ביאור זה המימרא של רב פפא עומדת לעצמה ונפרדת מהמימרות האחרות.

הבה"ג מבאר אחרת את המקרה של דבש תמרים. הוא מחלק בין הדבש המופק מהפרי, עליו מברכים 'שהכל', ובין דבש הזב מן הפרי, עליו מברכים 'העץ'.

אמנם הט"ז תמה על חלוקה זו. אך לפי כיוון זה יש מקום לבחון את דרכי הפקת תוצרי הפירות, ולקבוע באיזה אופן הברכה תהיה 'שהכל' ובאיזה אופן הברכה תהיה 'העץ'.

בעלי התוספות מבארים את המימרא כפשוטה: מדובר על מי השלקות, כלומר, המים איתם הירק התבשל. ברכת המים שספגו את טעם הירק היא 'האדמה'.

לכאורה ביאור זה הוא פלא גדול. הרי ברכת הדבש, התוצר הישיר של התמר, הוא 'שהכל', מפני שהוא רק זיעת הפרי. כיצד, אם כן, המים החיצוניים שרק ספגו את טעם הפרי זוכים לברכת 'האדמה'?

הרא"ש מסביר שהמיץ של הפרי אינו מקבל את טעם הפרי ממש. המיץ המופק מהפרי אינו מכיל את כל המורכבות של הפרי, אלא פן אחד של הפרי בלבד (לדוגמה – כאשר מדובר בתמרים, עיקר הטעם הוא מתיקות הפרי, אך לא מורכבות הטעם של הפרי). לעומת זאת, מי בישול הפרי מכילים את כל רכיבי טעם הפרי.

הטור פוסק כדברי הרא"ש.

בקצרה נציין את פסרי השולחן ערוך (אורח חיים): בסימן רב סעיף י הוא פוסק שברכת מרק ירקות הוא 'שהכל', ולפי הרא"ש ברכתו 'האדמה'. בסימן רה סעיף ב הוא פוסק כדברי הרא"ש (ברם מוסיף שאם יש מרכיב מרכזי יותר במרק, לדוגמה: בשר או עוף, הירקות בטלים לו).

לפי רוב האחרונים עולה להלכה שזה תלוי בשאלה עד כמה מקובל להכין מרק מהירקות הללו. אם מקובל מאוד להכין מרק מהירקות הללו, יש לפסוק כרא"ש. אחרת יש לברך 'שהכל'.

ברם, מספר פוסקים (כף החיים, ברכת ה') מעדיפים להחמיר ולברך 'שהכל' על כל מרק.

נשוב למימרא האמצעית – נאמר שעל כתישת פרי מברכים 'העץ'.

רש"י אומר שהכוונה היא לפרי כתוש אך אינו מרוסק. ניתן להבין את דבריו בשני דרכים:

א. רש"י מתאר מהו 'טרימאי', המוזכר בגמרא. אך אין הבדל הלכתי בין פרי כתוש ופרי מרוסק.

ב. רש"י מגביל את דין הגמרא, ואומר שרק אם הפרי כתוש ברכתו נשמרת. אם הפרי מרוסק לחלוטין, ברכתו 'שהכל'.

דבר דומה עולה ברמב"ם, המבחין בין דבש תמרים ובין תמרים שרוסקו ביד. גם כאן חלקו אחרונים אם ההבדל הוא בין מעיכה גמורה ומעיכה ידנית, או שההבחנה היא בין הנוזל ובין טחינת הפרי.

לאור זאת, תרומת הדשן (סימן כט) נוטה לומר שעל ריבת פירות יש לברך 'שהכל'. אך הוא מוסיף ואומר שאם עיקר השימוש בפרי הוא בטחינה גמורה, כמו ריבה, מסתבר שברכתו 'העץ' (או 'האדמה').

בדברי תרומת הדשן ניכרת המבוכה אותה בקשנו להציג: אם עיקר השימוש של הפרי הוא לריבה, קשה לומר שברכתו אינה 'העץ'. הרי אפילו על מרק ירקות יתכן שיש לברך 'האדמה', קל וחומר על הריבה! מצד שני, ניכר שהוא אינו חושב שזה המנהג המקובל.

הרמ"א (אורח חיים סימן רב סעיף ז) פוסק בדיוק את זה: עקרונית הדבר הנכון הוא לברך 'האדמה', אך בפועל מברכים 'שהכל'.

דוגמא לדבר היא הברכה על טחינת שומשום (המכונה בפינו "טחינה"). מדובר בגרגירי שומשום שעברו קלייה וטחינה, זהו שימוש מרכזי ביותר בשומשום, ומכיל 100% שומשום, ללא תוספות. באבודרהם פוסק שיש לברך עליו 'האדמה'. אך הבית יוסף, למרבה ההפתעה, תמה עליו. אבן העזר, בתורו, תמה על הבית יוסף: מדוע לא לברך 'האדמה' על טחינה? ברכת ה' אכן פוסק כדברי האבודרהם.

מספר ביאורים הובאו באחרונים:

הבן איש חי מבאר שמכיוון שאין היכר בטחינה שהוא הוכן משומשום, ברכת 'האדמה' אובדת לו.

הרב פיינשטיין אומר שמכיוון שלא רגילים לאכול טחינה גולמית בפני עצמה, הדרך הרגילה היא לערבב את הטחינה הגולמית עם דברים נוספים, ולכן ברכת 'האדמה' המקורית נעלמת (גם כאשר האדם החריג אוכל את הטחינה בפני עצמה).

אחר הדברים האלה ניתן לומר מספר דברים על ברכת השוקולד:

לפי דברי הבן איש חי, מכיוון שהקקאו עובר תהליך ארוך ומורכב, והפרי המקורי אינו ניכר, מסתבר שדינו יהיה כדין הטחינה, וברכתו תהיה 'שהכל'.

הגרש"ז והרב שטרנבוך הלכו בדרכו של הרב פיינשטיין, ואומרים שמכיוון שאין אדם האוכל את הקקאו בפני עצמו, ותמיד מערבים אותו בדברים נוספים, ברכת 'העץ' של הקקאו נעלמת. אך הגרש"ז אומר שאכן אם הרוב המוחלט הוא קקאו, או שמעורב בו רק סוכר ומים, אכן ניתן לברך עליו 'העץ'.

ראוי לציין שמרוב הפוסקים עולים שני דברים כלליים שראוי לשים לב אליהם:

א. קשה למצוא עקביות מוחלטת בפסיקה אודות פירות וירקות שעוברים תהליכים שונים. ניסינו לעמוד על שורשי הדין, אך ניתן להביא דוגמאות רבות לבעייתיות בעקביות הפסיקה. נראה שהיחס של בני האדם מאוד משפיע על הברכה, ולא רק המציאות ומרכיבי המאכל בלבד.

ב. לאור זאת עולה גם קולא: רוב מוחלט של הפוסקים מסכים שאם מדובר במאכל שרובו עשוי מפרי, ניתן לברך עליו 'העץ', גם כאשר הם סוברים שנכון יותר לברך 'שהכל'.

לכן למעשה: נראה שהמקובל יותר הוא לברך על שוקולד 'שהכל', גם אם רובו קקאו. אך כאשר רובו קקאו, המברך עליו 'העץ' בהחלט יש לו על מי לסמוך.

[ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב](#)

info@eretzhemdah.org : **ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:**

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה	חנה בת אוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	שולמית בת לאה
טל שאול בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	ישי בן מרים	אוראל בן דליה
דוד בן רחל	משה בן רחל	הילל בן תמר שפרה	רות צפורה בת חנה
חווה רָאנְלָה בת פִּיילָא	רבקה בת שרה בלה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	הילה צפנת בת שרה טובה
מינדה לאה בת ליפשה	עודד בן חיה	משה בן אסתר חיה	עובדיה בן אסתר מלכה
		נעם בן שלומית	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

New York, USA

ניו יורק, ארה"ב

ניסן, ה'תשנ"ז

שכפול גנטי

שאלה

אני עומד בראש ועדת אתיקה בבית חולים בניו יורק. אנו מתלבטים עכשיו בבעיות אתיות של שכפול גנטי ואני בטוח שלהלכה יש מה להגיד בתחום מורכב זה.

יש שתי דרכים לשכפול גנטי. האחד לקחת דגימת D.N.A. מאדם מבוגר ולהחדירה לתוך ביצית מופרית כך שהילד יתפתח כתאום זהה של המבוגר. זה כמו שני אחים תאומים זהים שנולדו בהפרש של שנים רבות.

צורה שניה היא לקחת עובר במצב של שמונה תאים וליצור ממנו שני עוברים בעלי ארבעה תאים שכל אחד מהם יתפתח בנפרד וכך נקבל שני ילדים שיהיו תאומים זהים. תהליך כזה מתרחש אכן בטבע בכל מקרה של לידת תאומים זהים.

השכפול יכול לעזור לנשים שסובלות מעקרות שעד היום כדי לעבור תהליך של הפריית מבחנה היו מקבלות תרופות שמטרתן היתה ליצור מספר רב של ביציות כדי שאחת מהן תצליח להיות מופרית במבחנה מה שמכונה I.V.F. (In Vitro Fertilization). הליך זה מסוכן לאשה ועלול לגרום במקרים קיצוניים גם לסרטן השחלה וסיכונים פוטנציאליים נוספים.

כל טכניקה שתמנע את הצורך בייצור ביציות במספר רב יהיה דבר טוב מבחינה רפואית.

זוהי דוגמה לתוצאה טובה של ניצול טכניקת השכפול.

הדרכה הלכתית מאוד תעזור לנו בהתייחסותנו לבעיה זו.

תשובה

על פי השקפתנו, יש לקדם בברכה כל התפתחות וגילוי מדעי. לא רק שאין לראות בכל תופעה של פריצת-דרך מדעית בעיה אמונית, אלא אדרבא, יש לראות בה את הגשמתו של אחד מיעודי האדם בעולם- "לעובדה ולשמרה"¹.

מלשון התורה "ורפא ירפא" לומדים חז"ל² – מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, וייתכן שיש גם ללמוד מכאן, כי כל פעולה שמטרתה ריפוי- ומתן האפשרות לחולים

להביא צאצאים לעולם כלולה במושג ריפוי- מותרת על פי התורה, וכי יש להתייחס אליה בחיוב, כשם שאנו מתייחסים בחיוב לכל פעולה רפואית אחרת. ואולם כאשר המטרה איננה רפואית, יש להימנע מפעילות בתחום זה, כל עוד אין ביטחון מובהק שיש בה משום "לעבדה ולשמרה", וכי ההפך ייתכן, טמון בה פוטנציאל של הרס אדיר, כפי שהתברר לגבי המצאות אחרות שהמדע גילה ופיתח. על כן יש לעני"ד להתייחס לנושא בדרך זו:

א. בעצם יישום התהליך של השכפול הגנטי בבני אדם אין- בשתי הדרכים שהזכרת בשאלתך- שום איסור הלכתי פורמלי. אדרבא נראה שפעולה זו פחות בעייתית מטיפולי פוריות שדורשים בדיקות- זרע תכופות, ובודאי שהיא פחות בעייתית מתרומת-זרע מגבר זר או הריון ע"י אם פונדקאית³.

ב. ואולם, שימוש לא מבוקר בשכפול גנטי בבני אדם עלול לגרום לבעיות מוסריות- חברתיות חמורות ביותר:

1. הפחתת החשיבות של התא המשפחתי ומתן עידוד להקמת משפחות חד-הוריות וחיים משותפים של זוגות חד-מיניים ששוב לא יאלצו לוותר על ילד משלהם.
2. סכנה ש"מגלומנים" בעלי ממון ישכרוה נשים לשמש להם "אינקובטור" וליצור להם עשרות צאצאים בצלמם כדמותם.
3. חשש שאנשים יגדלו לעצמם או לילדיהם כפילים שימשו "מחסן חלקי חילוף" לאיברים.
4. סכנה לשכפול המוני של אנשים בעלי תכונות זהות שימשו לצרכיהם של דיקטטורים וכדומה.
5. הקמת "בנק כרומוזומים" שממנו יוכלו נשים לבחור את ילדיהם לפי צו האופנה, וללא ידיעה ורישום על זהות התורם.
- ג. נותר עוד לדון באשר לקביעת האבהות והאמהות של העובר מבחינה הלכית. על פי רוב הפוסקים כיום נחשבת לאם האשה היולדת, ללא קשר לתרומתה בנתינת הביצית או הכרומוזומים⁴. ובאשר לזהות האב- באופו הראשון(של חלוקת ביציות מופרות לשתיים) נראה שהאב הוא תורם הזרע שהפריה את הביציות⁵. אבל באופן השני (שכפול ע"י לקיחת כל הכרומוזומים מתא של אדם בוגר אחד), האם התורם הוא גבר, יש להסתפק אם לראות בו את האב או אחיו של העובר, או אולי אין לעובר זה אב כלל⁶, ואם התורם הוא אשה, כי אז יש להסתפק, אם אביה של התורמת הוא האב של הילד, או שמא אין לו אב כלל⁷.

עד שיוכרעו הספקות הנ"ל יש לחשוש לכל אחת מן האפשרויות הללו לחומרא.

ד. בגלל בעיות אלה יש לראות יישום טכניקה זאת בבני אדם בהסתייגות רבה ולהסכים לביצועה אך ורק כאשר תובטח בקרה על התהליך על פי חוק על ידי הצגת התנאים הבאים:

1. התהליך יאופשר לזוגות חשוכי ילדים בלבד, ורק כאשר הבעל חסר פוריות לחלוטין.
2. השכפול יוגבל לוולד אחד, בלבד.
3. הכרומוזומים ינטלו רק מן האב או האם, ויערך רישום ממי נלקחו.

ולבסוף, יש להתנגד להצעה להקים בנק כרומוזומים, דבר העלול להחריף את הבעיות הנ"ל.

¹ אמנם יש שרואים בפעילות אנושית מעין זו התערבות לא-רצויה בבריאה ופרת האיזון הטבעי, מעין מה שכתב בעל "ספר החינוך" בטעמי המצוה לאיסור כישוף, כלאיים ושעטנו (מצוה סב, רמ, רמז, תקמח תקנא). מאידך גיסא:

א. אין ביכולתנו לחדש איסורים מדעתנו; ב. במקרה הנדון אין יצירת זן או מין חדש; ג. כאשר הפעולה נעשית כדי לפתור בעיות פוריות, ניתן לראות בה פעולה רפואית; ד. ישנם סיפורים בגמרא ובספרות השו"ת על אמוראים וראשונים שיצרו חיות ובני- אדם, באמצעות ספר יצירה, ולא מצאנו לכך שום התנגדות עקרונית.

² בבא קמא (פה ע"א).
³ כמובן שלא שייך איסור כישוף בפעולות שאופן פעולתם ברור ותועלתם ידועה, עיין רמב"ם הל' ע"ז (פ"א ה טז) ו"מורה נבוכים" (ח"ג פ' לו) ו"חינוך" (מצוה סב).

⁴ עיין באנציקלופדיה הלכתית-רפואית לפרופ' א. שטיינברג (כרך ב עמ' 135-130) סיכום השיטות בעניין, במאמרו של הרב ז"נ גולדברג ("תחומין ה, עמ' 259-248, 374-268) ובמאמרו של מרן הגר"ש ישראלי ב"חווות בנימין" (ח"ב סי' סח, עמ' תיח-תיט).

⁵ אמנם עיין שם (חלק א, עמ' 156) שהנולד בעקבות הפריה לא טבעית נחשב לבן ללא אב. ועיין במאמרו של מרן הגר"ש ישראלי בקובץ "תושב"ע לג (עמ' מא-מו), המודפס גם בסוף התשובה הבאה.

⁶ כאשר שלא נלקח מן התורם תא-מין (זרע) אלא נלקח חומר גנטי שלם מתא רגיל, ניתן לראות בתורם של הכרומוזומים את האב, קל וחומר ממקרה רגיל של תרומת זרע שבו התורם נותן רק את מחצית הכרומוזומים של העובר, אבל גם ניתן לראות בו את אחי הוולד, שהרי בעצם דומה פעילות זו למתרחש באופן טבעי בהיווצרות תאומים זהים. ויתכן שבדרך זו, שאינו דומה לשום אופן של הולדה טבעית, אין אב כלל.
⁷ קשה לאמר שאשה שתתרום את הכרומוזומים תיחשב כאב.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:

הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org